

ПІДСУДНІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВ: КРИТЕРІЇ ТА ВИДИ

JURISDICTION ADMINISTRATIVE AFFAIRS, CRITERIA AND TYPES

Бевзенко В.М.,

д.ю.н., професор, в.о. завідувача кафедри адміністративного права
юридичного факультету

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Згідно приписів національного законодавства (Конституції України, Закону України «Про судоустрій і статус суддів», Кодексу адміністративного судочинства України), адміністративне судочинство в Україні уповноважені здійснювати суди, які утворюють розгалужену систему судів загальної юрисдикції.

Отже, об'єктивно перед особою, яка подає до адміністративного суду позовну заяву, постає завдання не лише переконатися у наявності передумов захисту в адміністративному судочинстві її прав та належності спору до адміністративної юрисдикції.

Встановивши належність спору до адміністративної юрисдикції, особі із усіх існуючих адміністративних судів (663 місцевих загальних судів, 27 окружних адміністративних судів, 9 апеляційних адміністративних судів, Вищого адміністративного суду України), також належить обрати конкретний адміністративний суд, до якого за правилами Кодексу адміністративного судочинства України має бути подана позовна заява.

Функцію визначення адміністративного суду, який має приймати рішення щодо поданої позовної заяви, виконує підсудність адміністративних справ, передбачена у ст.ст. 18-21 Кодексу адміністративного судочинства України.

Подібно до адміністративної юрисдикції, підсудність адміністративних справ також відіграє призначення «фільтру», «розподіляючи» відповідно до критеріїв підсудності та приписів Кодексу адміністративного судочинства України, усі позовні заяви всередині системи адміністративних судів.

Висновок про вид підсудності адміністративної справи робиться на підставі різних критеріїв. Одні критерії безпосередньо пов'язані із адміністративно-правовим спором й передбачені Кодексом адміністративного судочинства України, інші критерії – закріплені винятково у статтях Конституції України, Кодексу адміністративного судочинства України та Законі України «Про судоустрій і статус суддів».

Отже можемо говорити про дві групи критеріїв підсудності адміністративних справ:

1) критерії, безпосередньо пов'язані із адміністративно-правовим спором й передбачені Кодексом адміністративного судочинства України:

– суб'єкт владних повноважень (суб'єкт публічної адміністрації), інший суб'єкт наділений адміністративними повноваженнями;

– рішення, дія, бездіяльність суб'єкта владних повноважень (суб'єкта публічної адміністрації), іншого суб'єкта наділеного адміністративними повноваженнями;

– вид адміністративної справи, яка розглядається та вирішується судом;

2) критерії, закріплені винятково у статтях Конституції України, Кодексу адміністративного судочинства України та Законі України «Про судоустрій і статус суддів»:

– місцезнаходження;

– судова інстанція.

Різні за своєю суттю критерії підсудності адміністративних справ (зокрема, суб'єкт владних повноважень (суб'єкт публічної адміністрації), інший суб'єкт наділений адміністративними повноваженнями; рішення, дія, бездіяльність, вид адміністративної справи, місцезнаходження) обумовлюють складність адміністративної справи, яка має

розглядатися й вирішуватися судом; мають забезпечуватися належні умови для розгляду й вирішення адміністративних справ з урахуванням цих критеріїв.

Існує об'єктивна потреба у рівномірному розподілі адміністративних спорів між адміністративними судами. Функцію такого розподілу між існуючими в Україні адміністративними судами виконують передбачені Кодексом адміністративного судочинства України види підсудності.

Застосування певного виду підсудності адміністративної справи відбувається з метою забезпечення:

– доступності адміністративного судочинства для населення;

– приблизно рівномірного розподілу адміністративних спорів між адміністративними судами;

– об'єктивного, кваліфікованого й неупередженого розгляду та вирішення адміністративної справи;

– зручності й оперативності розгляду та вирішення адміністративної справи.

У статтях 18-21 Кодексу адміністративного судочинства України передбачено чотири основних види підсудності адміністративних справ:

– предметна підсудність адміністративних справ;

– територіальна підсудність адміністративних справ;

– інстанційна підсудність адміністративних справ;

– підсудність кількох пов'язаних між собою вимог.

Однак, в одній адміністративній справі можуть бути присутні особливі чи декілька критеріїв підсудності. Враховуючи таку особливість і множинність критеріїв підсудності, у ст.ст. 18-21 Кодексу адміністративного судочинства України, крім основних видів, передбачено підвиди підсудності, а саме:

– загальна предметна підсудність адміністративних справ;

– умовно-альтернативна предметна підсудність адміністративних справ;

– виняткова предметна підсудність адміністративних справ;

– загальна територіальна підсудність адміністративних справ;

– умовно-альтернативна територіальна підсудність адміністративних справ;

– виняткова територіальна підсудність адміністративних справ;

– загальна інстанційна підсудність адміністративних справ;

– виняткова («аномальна») інстанційна підсудність адміністративних справ;

– умовно-альтернативна підсудність кількох пов'язаних між собою вимог.

Така класифікація підсудності адміністративних справ на види й підвиди дозволяє:

по-перше, систематизувати (узагальнити) всі критерії та правила підсудності адміністративних справ;

по-друге, систематизувати не лише види, але й підвиди підсудності адміністративних справ;

по-третє, послідовно й безпомилково визначити конкретний адміністративний суд, якому підсудна адміністративна справа.

По-четверте, забезпечити стабільність визначення виду підсудності сторонами (їх представниками), адміністративними судами.

Оскільки в одній адміністративній справі, як правило, присутні декілька критеріїв підсудності, обов'язково має перевірятися належність такої справи адміністративному суду, з урахуванням всіх чотирьох видів і десятих підвидів

підсудності. Лише сукупний аналіз таких критеріїв і всіх видів (підвидів) підсудності дозволить правильно встановити конкретний адміністративний суд до якого належить завернутися із адміністративним позовом (скаргою, заявою).

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про судострій і статус суддів: Закон України від 7 липня 2010 року № 2453-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 41-42, № 43, № 44-45. – Ст. 529.
3. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 35-36. – Ст. 37. – Ст. 446.

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ГРОМАДЯН ОРГАНАМИ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМОК СУЧАСНИХ НОРМОТВОРЧИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

FRAMEWORK ENSURING THE RIGHT OF PUBLIC ADMINISTRATION AS A PRIORITY IN THE LEGISLATIVE PROCESS MODERN UKRAINE

Болокан І.В.,
докторант кафедри адміністративного і господарського права
Запорізький національний університет

Сьогодення відзначається активними державотворчими та правотворчими перетвореннями, які торкнулися майже усіх сфер суспільного життя. Найбільшого реформування нині зазнає публічна адміністрація. Термін «публічна адміністрація» є порівняно новим в адміністративно-правовій доктрині. Натомість, як вірно зазначається в адміністративно-правових джерелах, адміністративному праву притаманне використання конструкцій, категорій і понять, які у фізичному розумінні не існують і є винятково продуктом людського мислення. Такі величини отримали назву «фіктивних» або «юридичних фікцій». Такою «штучною», фіктивною особою є т.зв. публічна адміністрація [1, с. 124, 125].

Вітчизняне законодавство не вміщує закріплення визначення «публічна адміністрація», так само, як і хоча б приблизного переліку її суб'єктів. Найбільш близьким до цього поняття є поняття «суб'єкт владних повноважень», приблизний перелік яких вміщений у ст. 2 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України). Це, зокрема: органи державної влади, органи місцевого самоврядування, їхні посадові і службові особи, інші суб'єкти при здійсненні ними владних управлінських функцій [2].

Органи державної влади включають представників усіх трьох гілок влади (законодавчої, виконавчої, судової), а, відтак, зрозумілим стає, що перелік суб'єктів публічної адміністрації є доволі значний. Для характеристики пріоритетності забезпечення реалізації прав громадян як одного з найактуальніших напрямків сучасних нормотворчих процесів в Україні, зупинимось на Верховній Раді України (далі – ВРУ) як одного із суб'єктів публічної адміністрації. Такий наш акцент пов'язаний, по-перше, із тим, що, маючи статус законодавчого органу, цей суб'єкт приймає закони, якими й мають забезпечуватись права громадян щодо реалізації ними своїх прав та щодо їх захисту, а, з іншого боку, її окремі представники, органи та посадові особи також можуть брати участь у забезпеченні реалізації прав громадян та їх захисті.

Насамперед, самі народні депутати через свої звернення можуть сприяти такій реалізації. Так, відповідно до Закону України від 17.11.1992 р. № 2790-XII «Про статус народного депутата України», депутатським зверненням є викладена в письмовій формі пропозиція народного де-

путата, звернена до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, керівників підприємств, установ і організацій, об'єднань громадян здійснити певні дії, дати офіційне роз'яснення чи викласти позицію з питань, віднесених до їх компетенції [3]. Однією з переваг депутатських звернень (порівняно із різними формами звернення громадян), є скорочені строки розгляду органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами, керівниками підприємств, установ і організацій, об'єднаннями громадян, яким адресовано депутатське звернення (10 (до 30 у разі продовження) днів порівняно із 30 (до 45), передбачених для звернення пересічних громадян з моменту його одержання (ч. 2 ст. 16 Закону України «Про статус народного депутата України»; ч. 1 ст. 20 Закону України «Про звернення громадян»). Неабияким аргументом є й особливий контроль щодо надання відповідей на депутатські звернення.

Також народні депутати мають право на депутатський запит, яким є вимога народного депутата, народних депутатів чи комітету ВРУ, яка заявляється на сесії ВРУ до Президента України, до органів ВРУ, до Кабінету Міністрів України (далі – КМУ), до керівників інших органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також до керівників підприємств, установ і організацій, розташованих на території України, незалежно від їх підпорядкування і форм власності, дати офіційну відповідь з питань, віднесених до їх компетенції [3].

Натомість, останнім часом громадськості все частіше стають відомими факти про те, що ці дієві інструменти забезпечення реалізації та захисту прав громадян є інструментом збагачення окремих несумлінних народних депутатів, коли депутати беруть своєрідну винагороду за певне «сприяння» вирішенню проблеми, тобто – торгують депутатськими зверненнями. Цьому негативному явищу сприяє такий недолік нормативного врегулювання, на який зазначив голова ВРУ, як відсутність жодної реєстрації або оприлюднення депутатських звернень та листів (на відміну від депутатських запитів). Саме тому позитивною щодо дійсного захисту прав громадян вважаємо пропозицію, яка з'явилася 19 жовтня 2015 р. на офіційному сайті ВРУ, оприлюднювати від цієї дати всі депутатські запити [4]. Вказане є, на наш погляд, дієвим засобом боротьби із